

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна назва навчальної дисципліни	Заповідна справа
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	Факультет технічних систем та енергоефективних технологій. Кафедра екології та природозахисних технологій
Розробник(и)	Кузьміна Тетяна Миколаївна
Рівень вищої освіти	Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл
Семестр вивчення навчальної дисципліни	16 тижнів протягом 7-го семестру
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг навчальної дисципліни становить 5 кредитів ЄКТС, 150 годин. 48 годин становить контактна робота з викладачем (16 годин лекцій, 32 години практичних занять), 102 години становить самостійна робота.
Мова викладання	Українська

2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Статус дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна для всіх освітніх програм спеціальності 101 "Екологія"
Передумови для вивчення дисципліни	Загальна біологія, екологія людини, Загальна екологія (та неоекологія), Природоохоронне законодавство та екологічне право, Техноекологія
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні

3. Мета навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів уявлення про структуру природно-заповідного фонду України, стратегію його розвитку і правове забезпечення його функціонування, а також про роль заповідної справи у забезпеченні сталого розвитку та реалізації стратегії державної екологічної політики країни.

4. Зміст навчальної дисципліни

<p>Тема 1 Заповідна справа як галузь науково-практичної діяльності. Мета створення і функції заповідних природоохоронних об'єктів</p> <p>Мета заповідної справи. Актуальність заповідної справи. Роль заповідної справи в збереженні біорізноманіття і реалізації цілей сталого розвитку. Функції природно-заповідного фонду.</p>
<p>Тема 2 Історія заповідної справи</p> <p>Етапи розвитку заповідної справи. Особливості сучасного етапу. Напрямки розвитку заповідної справи.</p>
<p>Тема 3 Природоохоронні основи і загальні принципи формування природно-заповідного фонду</p> <p>Загальні принципи формування природно-заповідного фонду. Особливості формування природно-заповідного фонду в Україні.</p>
<p>Тема 4 Структура та зонально-регіональні особливості природно-заповідного фонду України</p> <p>Природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки України. Штучно створені об'єкти природно-заповідного фонду України. Реалізація функцій природно-заповідного фонду окремими категоріями.</p>
<p>Тема 5 Екомережа, її структура і значення для збереження біорізноманіття</p> <p>Особливості формування екомережі України. Компоненти екомережі. Просторова структура екомережі України.</p>
<p>Тема 6 Менеджмент установ природно-заповідного фонду. Наукові дослідження територій природно-заповідного фонду. Літопис природи</p> <p>Управління природними заповідниками, біосферними заповідниками, національними природними парками, ботанічними садами, дендрологічними та зоологічними парками загальнодержавного значення, а також регіональними ландшафтними парками. Склад і функції спеціальних адміністрацій по управлінню територіями та об'єктами природно-заповідного фонду.</p>
<p>Тема 7 Червона і Зелена книги України</p> <p>Категорії видів, що підлягають особливій охороні. Заходи, передбачені для охорони та відтворення видів, занесених до Червоної і Зеленої книги. Ведення Червоної і Зеленої книги України.</p>
<p>Тема 8 Міжнародний досвід заповідної справи і збереження біорізноманіття</p> <p>Форми територіальної охорони природи. Міжнародні угоди щодо охорони природи і збереження біорізноманіття. Міжнародні списки видів, що підлягають особливій охороні.</p>

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН1	визначати фактори, що спричиняють чи можуть спричинити негативний вплив на стан природоохоронних територій і об'єктів; оцінювати дотримання заповідного режиму на територіях та об'єктах ПЗФ
-----	--

PH2	обґрунтовувати заходи, необхідні для вирішення проблем, пов'язаних з погіршенням стану природоохоронних територій
PH3	застосовувати отримані знання для оптимізації природоохоронної діяльності, спрямованої на територіальну охорону екосистем та відновлення і збереження біорізноманіття

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна.

Для спеціальності 101 Екологія:

PR2	Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.
PR6	Виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття.
PR16	Вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.
PR22	Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля.
PR23	Демонструвати навички впровадження природоохоронних заходів та проектів.

7. Види навчальних занять та навчальної діяльності

7.1 Види навчальних занять

<p>Тема 1. Заповідна справа як галузь науково-практичної діяльності. Мета створення і функції заповідних природоохоронних об'єктів</p>
<p>Лк1 "Заповідна справа як галузь науково-практичної діяльності. Мета створення і функції заповідних природоохоронних об'єктів" (денна)</p> <p>Мета заповідної справи. Актуальність заповідної справи. Роль заповідної справи в реалізації цілей сталого розвитку. Функції природно-заповідного фонду.</p>
<p>Пр1 "Роль біорізноманіття у забезпеченні функціонування екосистем. Значення збереження біорізноманіття" (денна)</p> <p>Роль біорізноманіття у забезпеченні функціонування екосистем і реалізації концепції сталого розвитку.</p>
<p>Пр2 "Природні і біосферні заповідники. Природоохоронний режим, особливості функціонування" (денна)</p> <p>Особливості природоохоронного режиму, організації, правового і фінансового забезпечення функціонування природних і біосферних заповідників.</p>
<p>Тема 2. Історія заповідної справи</p>

<p>Лк2 "Історія заповідної справи" (денна)</p> <p>Етапи розвитку заповідної справи. Особливості сучасного етапу. Напрямки розвитку заповідної справи.</p>
<p>Пр3 "Національні природні парки і регіональні ландшафтні парки. Природоохоронний режим, особливості функціонування" (денна)</p> <p>Особливості природоохоронного режиму, організації, правового і фінансового забезпечення функціонування національних природних парків і регіональних ландшафтних парків.</p>
<p>Пр4 "Заказники, заповідні урочища, пам'ятки природи. Природоохоронний режим, особливості функціонування" (денна)</p> <p>Особливості природоохоронного режиму, організації, правового і фінансового забезпечення функціонування заказників, заповідних урочищ і пам'яток природи.</p>
<p>Тема 3. Природоохоронні основи і загальні принципи формування природно-заповідного фонду</p>
<p>Лк3 "Природоохоронні основи і загальні принципи формування природно-заповідного фонду" (денна)</p> <p>Загальні принципи формування природно-заповідного фонду. Особливості формування природно-заповідного фонду в Україні.</p>
<p>Пр5 "Штучно створені об'єкти природно-заповідного фонду. Природоохоронний режим, особливості функціонування" (денна)</p> <p>Особливості природоохоронного режиму, організації, правового і фінансового забезпечення функціонування ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва.</p>
<p>Пр6 "Роль окремих категорій природоохоронних територій у реалізації функцій природно-заповідного фонду України" (денна)</p> <p>Порівняльний аналіз різних категорій природно-заповідного фонду України та їх потенціальної ефективності реалізації функцій, поладаних на природно-заповідний фонд.</p>
<p>Тема 4. Структура та зонально-регіональні особливості природно-заповідного фонду України</p>
<p>Лк4 "Структура та зонально-регіональні особливості природно-заповідного фонду України" (денна)</p> <p>Зонально-регіональні особливості природно-заповідного фонду України. Заповідні території і об'єкти Полісся, лісостепової і степової зон України, гірських країн Криму і Карпат.</p>

<p>Пр7 "Заповідні території і об'єкти Полісся" (денна)</p> <p>Ознайомлення з якісним і кількісним складом природно-заповідного фонду (ПЗФ) України та розташуванням об'єктів ПЗФ вищих категорій – природних заповідників, біосферних заповідників та національних природних парків на території українського Полісся.</p>
<p>Пр8 "Заповідні території і об'єкти лісостепової зони" (денна)</p> <p>Ознайомлення з якісним і кількісним складом природно-заповідного фонду (ПЗФ) України та розташуванням об'єктів ПЗФ вищих категорій – природних заповідників, біосферних заповідників та національних природних парків на території лісостепової зони.</p>
<p>Тема 5. Екомережа, її структура і значення для збереження біорізноманіття</p>
<p>Лк5 "Екомережа, її структура і значення для збереження біорізноманіття" (денна)</p> <p>Особливості формування екомережі України. Компоненти екомережі. Просторова структура екомережі України.</p>
<p>Пр9 "Заповідні території і об'єкти степової зони України" (денна)</p> <p>Ознайомлення з якісним і кількісним складом природно-заповідного фонду (ПЗФ) України та розташуванням об'єктів ПЗФ вищих категорій – природних заповідників, біосферних заповідників та національних природних парків на території степової зони.</p>
<p>Пр10 "Заповідні території і об'єкти гірської країни Карпат" (денна)</p> <p>Ознайомлення з якісним і кількісним складом природно-заповідного фонду (ПЗФ) України та розташуванням об'єктів ПЗФ вищих категорій – природних заповідників, біосферних заповідників та національних природних парків на території Карпат</p>
<p>Тема 6. Менеджмент установ природно-заповідного фонду. Наукові дослідження територій природно-заповідного фонду. Літопис природи</p>
<p>Лк6 "Менеджмент установ природно-заповідного фонду. Наукові дослідження територій ПЗФ. Літопис природи" (денна)</p> <p>Управління природними заповідниками, біосферними заповідниками, національними природними парками, ботанічними садами, дендрологічними та зоологічними парками загальнодержавного значення, а також регіональними ландшафтними парками. Склад і функції спеціальних адміністрацій по управлінню територіями та об'єктами природно-заповідного фонду.</p>
<p>Пр11 "Заповідні території і об'єкти Криму" (денна)</p> <p>Ознайомлення з якісним і кількісним складом природно-заповідного фонду (ПЗФ) України та розташуванням об'єктів ПЗФ вищих категорій – природних заповідників, біосферних заповідників та національних природних парків на території Криму.</p>
<p>Пр12 "Природно-заповідний фонд Сумської області" (денна)</p> <p>Ознайомлення з якісним і кількісним складом природно-заповідного фонду на території Сумської області.</p>

Тема 7. Червона і Зелена книги України	
Лк7 "Охорона рослинного і тваринного світу. Червона і Зелена книги України" (денна)	Категорії видів, що підлягають особливій охороні. Заходи, передбачені для охорони та відтворення видів, занесених до Червоної і Зеленої книги. Ведення Червоної і Зеленої книги України.
Пр13 "Червона і Зелена книги України. Регіональні списки видів, що підлягають особливій охороні" (денна)	Видовий склад рослин і тварин, занесених до Червоної книги України та регіонально рідкісних видів на природоохоронних територіях вищих категорій.
Пр14 "Ефективність збереження і відтворення біорізноманіття на природоохоронних територіях України" (денна)	Аналіз біоценотичного складу і рівня фрагментованості природоохоронних територій України.
Тема 8. Міжнародний досвід заповідної справи і збереження біорізноманіття	
Лк8 "Міжнародний досвід заповідної справи і збереження біорізноманіття" (денна)	Форми територіальної охорони природи. Міжнародні угоди щодо охорони природи і збереження біорізноманіття. Міжнародні списки видів, що підлягають особливій охороні.
Пр15 "Типи природоохоронних територій за класифікацією Міжнародного союзу охорони природи" (денна)	Ознайомлення з типами природоохоронних територій за класифікацією Міжнародного союзу охорони природи, міжнародними угодами щодо охорони природи і збереження біорізноманіття.
Пр16 "Порядок створення і оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду" (денна)	Ознайомлення з порядком створення і оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Ознайомлення з законодавчими основами ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

7.2 Види навчальної діяльності

НД1	Підготовка до практичних занять
НД2	Виконання практичних завдань
НД3	Підготовка до лекцій
НД4	Підготовка до підсумкового контролю

8. Методи викладання, навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Інтерактивні лекції
-----	---------------------

МН2	Практичні заняття
МН3	Перегляд навчальних відеоматеріалів

Лекції надають студентам матеріали щодо знання та розуміння основ заповідної справи, визначення факторів, що спричиняють чи можуть спричинити негативний вплив на стан природоохоронних територій і об'єктів; надають необхідну інформацію для оцінювання дотримання заповідного режиму на природоохоронних територіях (РН1), для обґрунтування заходів, необхідних для вирішення проблем, пов'язаних з погіршенням стану природоохоронних територій (РН2). Під час проведення практичних занять студенти формують уміння застосовувати отримані знання для оптимізації природоохоронної діяльності, спрямованої на територіальну охорону екосистем та відновлення і збереження біорізноманіття (РН3).

Під час проведення занять студенти отримують навички комунікації, здатність логічно і системно мислити, креативність; навички письмової комунікації, аргументовано висловлювати свої думки. Підготовка до практичних робіт розвиває у студентів навички до синтезу та аналізу інформації, висловлення думок у письмовій та усній формі.

9. Методи та критерії оцінювання

9.1. Критерії оцінювання

Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$90 \leq RD \leq 100$
Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$82 \leq RD < 89$
Загалом правильна робота з певною кількістю помилок	4 (добре)	$74 \leq RD < 81$
Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$64 \leq RD < 73$
Виконання задовольняє мінімальні критерії	3 (задовільно)	$60 \leq RD < 63$
Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$35 \leq RD < 59$
Необхідний повторний курс з навчальної дисципліни	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 34$

9.2 Методи поточного формативного оцінювання

МФО1	Опитування та усні коментарі викладача за його результатами
МФО2	Настанови викладача в процесі виконання практичних завдань
МФО3	Перевірка та оцінювання письмових завдань

9.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

МСО1	Захист виконаних практичних робіт
МСО2	Підсумковий модульний контроль

Контрольні заходи:

7 семестр		100 балів
МСО1. Захист виконаних практичних робіт		64
	16x4	64
МСО2. Підсумковий модульний контроль		36
	2x18	36

Контрольні заходи в особливому випадку:

7 семестр		100 балів
МСО1. Захист виконаних практичних робіт		64
	16x4	64
МСО2. Підсумковий модульний контроль		36
	2x18	36

Студент, який протягом навчального періоду виконав всі заплановані види навчальної роботи та за наслідками модульних атестацій набрав необхідну, яка відповідає позитивній оцінці, кількість рейтингових балів не менше 60, отримує семестрову оцінку у відповідності до набраних рейтингових балів. Складання заходу підсумкового семестрового контролю з метою підвищення позитивної оцінки не здійснюється. Студент, який протягом поточної роботи не набрав кількість рейтингових балів, що відповідає позитивній оцінці, але не менше 35 балів, зобов'язаний скласти захід підсумкового семестрового контролю, яке здійснюється після завершення останнього модульно-атестаційного циклу у семестрі або екзаменаційної сесії, якщо вона передбачена, за додатковою відомістю семестрової атестації (першою незадовільною оцінкою вважається та, що отримана за наслідками модульних атестацій, яка виставляється в основну відомість семестрової атестації). Студент має право на два складання ПСК: викладачу та комісії. У разі незадовільного складання підсумкового семестрового контролю комісії студент отримує оцінку «незадовільно» («F» за шкалою ECTS) і відраховується з університету. При успішному складанні заходу підсумкового семестрового контролю використовується оцінка «задовільно», яка засвідчує виконання студентом мінімальних вимог без урахування накопичених балів («E» за шкалою ECTS) із визначенням рейтингового балу 60. Студент, який за наслідками модульних атестацій набрав менше 35 рейтингових балів, не допускається до підсумкового семестрового контролю, отримує оцінку «незадовільно» (за шкалою ECTS – «F») і відраховується з університету.

10. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

10.1 Засоби навчання

ЗН1	Інформаційно-комунікаційні системи
ЗН2	Бібліотечні фонди
ЗН3	Комп'ютери, комп'ютерні системи та мережі

10.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

Основна література	
1	Заповідна справа та організація туристично-рекреаційної діяльності на територіях природно-заповідного фонду [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. М. Данілова, Т. В. Ємчук. — Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2019. — 350 с. https://lib.sumdu.edu.ua/library/DocumentDescription?docid=USH.8489786
2	Природно-заповідний фонд: земельні питання [Електронний ресурс] / О. Василюк, С. Шутяк, Н. Шпарик; за заг. ред. О. Кравченко. — Львів : Манускрипт, 2017. — 104 с. https://lib.sumdu.edu.ua/library/DocumentDescription?docid=USH.8489768
3	Природно-заповідний фонд: зелена скарбниця громади [Електронний ресурс] / О. Василюк, С. Шутяк; за заг. ред. О. Кравченко. — Львів : Манускрипт, 2019. — 48 с. c.https://lib.sumdu.edu.ua/library/DocumentDescription?docid=USH.8489696
Допоміжна література	
4	Андронов В.А., Варивода Є.О., Тітенко Г.В. Заповідна справа: навч. посіб. – Х. : НУЦЗУ, 2013. https://lib.sumdu.edu.ua/library/DocumentView?docid=USH.8482369&field=0
5	Природно-заповідний фонд Сумської області [Текст] : атлас-довідник. — К. : Українська Картографічна Група, 2019. — 96 с. https://www.researchgate.net/publication/340443527_Prirodno-zapovidnij_fond_Sumskoi_oblasti
6	Кузьміна Т. М., Іляшенко А. О., Бабко Р. В. Проблеми функціонування заказників у складі природно-заповідного фонду України та критерії оцінки їх стану. Сучасні технол. у промисл. виробн. Матер. та прогр. ІХ Всеукраїнської наук.-техн. конф., Суми, 19-22 квітня 2022 р. – Суми: СумДУ, 2022. – С. 132-133. https://lib.sumdu.edu.ua/library/DocumentDescription?docid=SuSDU.BibRecord.671776
7	Кузьміна Т. М., Мартим'янов О. С., Дериземля А. М., Бабко Р. В. Про необхідність оцінки ефективності функціонування природоохоронних територій. Матеріали наук.-техн. конф. викл., співр., аспір. і студ. ф-ту ТеСЕТ «Сучасні технології у промисловому виробництві» (Суми, 18–21 квітня 2017 р.) Ч. 2, Суми, Сумду, 2017. – С. 133-134. https://lib.sumdu.edu.ua/library/DocumentDescription?docid=SuSDU.BibRecord.671776
8	Кузьміна Т. М., Гой Б.О., Бабко Р.В. Перспективи і загрози реалізації річкою Сейм функцій екологічного коридору у національній екомережі України. Сучасні технології в промисловому виробництві : матеріали ІІ Всеукраїнської міжвузівської науково-технічної конференції, Суми, СумДУ, 17-20 квітня 2012 р. – Ч.2. – Суми: СумДУ, 2012. – С. 73-74. https://lib.sumdu.edu.ua/library/DocumentDescription?docid=SuSDU.BibRecord.344197
Інформаційні ресурси в Інтернеті	
9	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3055-14#Text

10	https://pzf.land.kiev.ua/pzf-zakon.html
11	Асоціація природоохоронних територій України http://www.zapovidnyk.org/2014/06/blog-post_23.html
12	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15#Text
13	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text